

Peter POMERANTSEV s-a născut pe 30 septembrie 1977 la Kiev, într-o familie de intelectuali (tatăl său, poetul Igor Pomerantsev, a fost arestat pentru răspândirea literaturii antisovietice, apoi s-a refugiat în Marea Britanie, unde a lucrat ca jurnalist la *BBC World Service*; mama sa, Liana Pomerantsev, e producătoarea filmelor documentare *Gulag*, Premiul Grierson, *The Beslan Siege*, Premiul Italia, *The Train*, Premiul BAFTA). După absolvirea Școlii din Westminster și a Școlii Europene de la München, Peter Pomerantsev a studiat literatura engleză și limba germană la Universitatea din Edinburgh. Între 2001 și 2010, locuiește la Moscova, unde a urmat cursurile superioare pentru scenariști și regizori, lucrând ca producător TV la o companie privată. Începe să scrie despre Rusia pentru publicațiile *Newsweek*, *The Atlantic Monthly* ș.a. Despre experiența sa de jurnalist în Rusia, „o dictatură postmodernă”, relatează în volumul de memorii *Nothing is True and Everything is Possible: Adventures in Modern Russia*, scos în 2015 la Editura Faber și tradus într-o duzină de limbi. În 2019, revine cu un nou titlu, *This is Not Propaganda* (Premiul Gordon Burn).

Adrian CIUBOTARU s-a născut la 10 decembrie 1976, în orașul Drochia, Republica Moldova. A absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1998). Doctor în filologie (2009). A debutat cu volumul de poezie *Omul roș* (2001); au urmat eseul „Sfârșit de secol” românesc. *Decadentismul literar și ideea de decadență* (2016) și cartea de cronici și eseuri *Idei și fantasme. Lecturi în hialin* (2020). A pregătit (selecție și cuvânt-înainte) antologiile *Poezia decadentă și simbolistă românească* (2014), *Ars poetica* (2016), *Literatura română din Basarabia în secolul XXI. Eseu. Critică literară* (2017), *Eseul românesc* (2020) și *Acum suntem noi anticicii* (în colaborare, 2020). A tradus zeci de volume (eseuri și proză artistică) din engleză, franceză și rusă.

Peter POMERANTSEV

AVENTURI ÎN RUSIA DE AZI

Nimic nu este adevărat
și totul este posibil

Traducere din engleză de Adrian CIUBOTARU

CARTIER
i s t o r i c

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 021 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Difuzare:

București: Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2.

Tel./fax: 021 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Chișinău: str. București, nr. 68. E-mail: cartier@cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.md și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova. Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Nobles și pe cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, cartier.md., Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51. E-mail: romania@cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier istoric* este coordonată de Virgil Păslariuc

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Dina Sirbu

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Peter Pomerantsev

AVENTURI ÎN RUSIA DE AZI.

NIMIC NU ESTE ADEVĂRAT ȘI TOTUL ESTE POSIBIL

Ediția I, aprilie 2022

NOTHING IS TRUE AND EVERYTHING IS POSSIBLE: The Surreal Heart of the New Russia

Copyright © 2014 by Peter Pomerantsev

© 2022, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Pomerantsev, Peter.

Aventuri în Rusia de azi : Nimic nu este adevărat și totul este posibil / Peter Pomerantsev ; traducere din

engleză de Adrian Ciubotaru ; coperta: Vitalie Coroban. – Ed. 1-a. – [Chișinău] : Cartier, 2022 (Bons Offices). –

224 p. – (Cartier istoric / colecție coordonată de Virgil Păslariuc, ISBN 978-9975-79-902-7).

800 ex.

ISBN 978-9975-86-576-0.

323(470+571):316.42

P 77

Cuprins

Actul I

UN REALITY SHOW NUMIT RUSIA

Un oraș pe derulare rapidă	11
Fără complexe	16
Un erou al timpurilor noastre	26
Russia Today	41
Salut! Pa!	55
Pe culmile creației	67

Actul II

FISURI ÎN MATRICEA KREMLINULUI

Apoi te trezești și, vai, ești un deținut!	81
O altă Rusie	102
Inițieri	112
Visurile unei nopți de vară	123

Actul III

FORME ALE DELIRULUI

Fetele pierdute	135
O scurtă istorie a sectelor din Rusia postsovietică	167
Chemarea vidului	178
Offshore	189
Nimic nu este adevărat și totul este posibil	213
<i>Mulțumiri</i>	223

Un oraș pe derulare rapidă

Dacă zbori noaptea deasupra Moscovei, orașul arată ca o serie de inele concentrice, cu micul cerc al Kremlinului în mijloc. La sfârșitul secolului al XX-lea, lumina acestor cercuri era de un galben murdar, spălăcit. Moscova era un trist satelit de la marginea Europei, o movilă de tăciuni pe jumătate stinși de pe vatra imperiului sovietic. În secolul al XXI-lea a intervenit însă ceva: banii. Niciun teritoriu atât de restrâns nu a cunoscut până atunci un asemenea flux de capital într-o perioadă atât de scurtă. Sistemul orbital s-a schimbat. Inelele concentrice au căpătat o nouă strălucire de la luminile zgârie-norilor, ale neoanelor și maybach-urilor accelerând pe șosele, învârtindu-se din ce în ce mai repede într-o splendoare hipnotică și stridentă de bălci. Rușii erau noua protipendadă a lumii: ei erau cei mai bogați, cei mai energici, cei mai periculoși. Ei aveau cel mai mult petrol, cele mai frumoase femei, cele mai bune petreceri. Erau gata să vândă orice, dar și să cumpere orice: cluburi de fotbal din Londra și cluburi de baschet din New York; colecții de artă, gazete britanice și companii energetice europene. Nimeni nu îi putea înțelege. Ei erau, în același timp, desfrânați și rafinați, perfizi și naivi. Felul lor de a fi putea fi înțeles numai la Moscova, un oraș trăind în plină viteză, în care puteai deveni miliardar peste noapte și în care totul se derula atât de repede, încât orice simț al realității dispărea.

Totul era spectacol la Moscova, o lume în care gangsterii deveneau artiști, căutătorii de comori îl citau pe Pușkin, iar bikerii se credeau sfinți. Rusia a cunoscut atâtea lumi, înlocuindu-se una pe cealaltă într-o progresie accelerată – de la comunism la *perestroika*, apoi la terapia de șoc, apoi la penurie și, în cele din urmă, la oligarhie, la stat mafiot și la megabogație –, încât eroii ei au rămas cu sentimentul că viața nu este decât o mascaradă strălucitoare, unde fiecare rol și orice atitudine sau credință sunt efemere, nestatornice. „Vreau să pun pe mine fețele tuturor personalităților care au existat vreodată pe lume”, îmi spunea Vladik Mamîșev-Monroe. Acesta a fost un artist de performance și o adevărată mascotă a orașului, invitatul obligatoriu al tuturor petrecerilor cu magnați și top-modele, la care Vladik venea deghizat fie ca Gorbaciov, fie

ca un fachir, fie ca Tutankhamon sau chiar ca președintele Rusiei. Când am ajuns pentru prima oară la Moscova, am crezut că aceste transformări infinite sunt expresia unei țări eliberate, care încerca diferite costume într-o frenezie a libertății, forțând la maximum limitele personalității pentru a ajunge, după cum a spus-o consilierul președintelui, „pe culmile creației”. Mi-a luat ani de zile ca să realizez că aceste infinite mutații nu sunt o manifestare a libertății, ci a delirului, în care momâile și monștrii din coșmaruri ajung să se convingă că sunt aproape reali și să pornească spre ceea ce numea consilierul președintelui „al cincilea război mondial, primul război nonliniar al tuturor împotriva tuturor”.

Dar să nu punem carul în fața boiler.

Lucrez în televiziune. Așa-numita televiziune factuală, de fapt, divertisment factual. Zburam spre Moscova în 2006 pentru că industria televiziunii, ca și toate celelalte industrii din țară, era în creștere. Cunoșteam Rusia deja: din 2001, anul în care am absolvit facultatea, am trăit acolo o bună parte a timpului, sărind de la o ocupație la alta, de la think-tankuri la poziția de consultant în proiecte europene menite să contribuie la „dezvoltarea” Rusiei, apoi la școala de film și, în cele din urmă, ca asistent în echipele ce filmau documentare pentru televiziunile occidentale. În anii '70, părinții mei au părăsit Uniunea Sovietică, cerând azil politic în Anglia, iar eu am crescut vorbind o rusă cvasidemotică, rusa emigranților. Cu toate acestea, în relația mea cu Rusia am rămas un observator. Voiam să mă apropiu de ea: Londra îmi părea atât de uniformă, atât de previzibilă, iar America, unde emigrase restul familiei mele, era prea liniștită, în timp ce rușii păreau a fi singurii care știau să trăiască și care aveau sentimentul că totul este posibil. Ce voiam eu să fac cu adevărat era să filmez. Să pornesc camera și să o las să înregistreze totul. Mi-am pus camera în geantă, un Sony Z1 metalic uzat, destul de mic ca să-l pot lua oriunde cu mine. Mult timp am filmat lumea din jur doar ca să nu-mi scape ceva; filmam orbește, știind că lumea din fața mea nu va mai arăta niciodată la fel. Eram foarte căutat în Moscova pentru simplul motiv că dețineam formula magică: „Sunt din Londra!”, care funcționa asemenea lui „Sesam, deschide-te!”. Rușii erau convinși că londonezii cunoșteau alchimia televiziunii de succes și că dețineau formula magică pentru următorul reality show sau următoarea emisiune de talente. Nu conta că eram doar un asistent de mâna a treia în proiectele altora: era suficient să șoptesc: „Sunt din Londra!”

ca să mi se deschidă toate ușile. Eram un pasager clandestin în armada Occidentului, alcătuită din bancheri, avocați, consultanți în dezvoltare internațională, contabili și arhitecți care au ieșit în larg pentru a-și găsi norocul într-o nouă aventură globală.

În Rusia însă, televiziunea nu se rezumă la a lua camera în mână și a fi un simplu observator. Într-o țară care se întinde pe un teritoriu cu nouă fusuri orare, acoperind a șasea parte din suprafața planetei, de la Oceanul Pacific până la Marea Baltică, de la Arctica până la deșerturile Asiei Centrale, de la satele aproape medievale, unde oamenii scot apa cu găleata din fântâni de lemn, până la orașele cu o singură fabrică și înapoi, la zgârie-norii metalici cu sticlă albastră ale noii Moscove, televiziunea este singura forță în stare să unifice, să cârmuiască și să țină laolaltă toate aceste teritorii și toți acești oameni. Iar în calitatea mea de producător TV, trebuia să ajung în inima acestui sistem!

Primul meu contact cu televiziunea din Rusia a avut loc la ultimul etaj al clădirii Ostankino, un turn de radio și televiziune cât cinci stadioane de fotbal, „berbecul” propagandei kremlinoze. În lunga sală de conferințe de la ultimul etaj se ajungea după ce străbăteai un labirint de coridoare cu pereții de culoare negru-mat. Aici se întâlneau săptămânal mințile cele mai strălucite ale Moscovei pentru a decide ce urmează să difuzeze Ostankino în următoarele șapte zile. Am ajuns acolo ca însoțitor al unui editor rus prietenos. Datorită numelui de familie, toți m-au luat drept rus, dar nici eu nu țineam cu tot dinadinsul să-mi dezvălui obârșia britanică. În sală se aflau peste douăzeci de oameni: crai-nici TV bronzăți în cămăși de mătase albe, profesori de politologie cu bărbile transpirate și cu respirația îngreunată, directori de publicitate în haine sport. Nu era nicio femeie. Toată lumea avea câte o țigară în mână, iar fumul era atât de dens, încât pielea începuse să mă mănânce.

În capul mesei stătea unul dintre cei mai faimoși prezentatori de emisiuni politice din Rusia. Era mic și vorbea repede, cu o voce răgușită:

Știm prea bine că nu vom vorbi despre politica adevărată. Dar suntem totuși în poziția de a le crea spectatorilor noștri senzația că se întâmplă ceva. Trebuie să le captăm atenția. Cu ce ne-am putea juca? Atacând niște oligarhi? Cine este inamicul public numărul unu săptămâna aceasta? Politica trebuie percepută ca un... film!

Primul lucru pe care l-a făcut președintele când a ajuns la putere în 2000 a fost să preia controlul asupra televiziunii. Cu ajutorul televizi-

unii, Kremlinul și-a promovat inclusiv opoziția de buzunar, adică politiciei cărora le-a „îngăduit” să fie în opoziție, modelând, totodată, viziunea asupra istoriei, spaimele și conștiința întregii țări. Spre deosebire de vechea Uniune Sovietică, noul Kremlin nu a acceptat niciodată ca televiziunea să devină anostă. Scopul său a fost să creeze o sinteză între controlul sovietic cu divertismentul occidental. Ostankino-ul din secolul al XXI-lea îmbină industria spectacolului cu propaganda, ratingurile cu autoritarismul. În centrul acestui spectacol grandios se află președintele însuși, plâsmuit din eter, o pulbere cenușie materializată prin forța televiziunii, capabil să se adapteze rapid, cameleon, asemenea unui artist de performance, la orice ipostază, de la cea a soldatului, iubitului și vânătorului ce-și etalează întruna bustul gol, la ipostazele de businessman, spion, țar și supraom. „Știrile sunt tămâia cu care binecuvântăm acțiunile lui Putin, făcându-l președinte”, după cum le plăcea să spună producătorilor și consultanților politici din televiziune. Stând în acea sală plină de fum, aveam impresia că realitatea a devenit și ea maleabilă și că eram, de fapt, în ospetie la un Prospero care putea proiecta și chiar conferi orice formă de existență Rusiei postsovietice. Odată cu anii, am realizat că, pe măsură ce Kremlinul devenea tot mai paranoic, strategiile Ostankino-ului deveneau și ele tot mai sucite, nevoia de a genera panică și frică devenind imperioasă; rațiunea a fost decuplată definitiv, iar cultele afiliate Kremlinului și manipulatorii săi au ocupat ecranele televizoarelor la orele de maximă audiență ca să-i mențină pe spectatori în stare de transă și să le sustragă, astfel, atenția de la problemele adevărate. Totodată, s-au înmulțit și mercenarii din Vest, aduși constant pe platourile de filmare pentru a răspândi punctul de vedere al Kremlinului în restul lumii.

Peste ceva timp, drumurile aveau să mă poarte din nou la Ostankino, cu toate că, inițial, rolul meu în scenariul marelui reality show al noii Rusii era să o fac să arate și să sune ca o țară occidentală. Primul canal de televiziune la care am lucrat a fost TNT, cu sediul într-o clădire de birouri numită „Byzantium”. La parter se găsește un salon spa construit într-un stil pseudoroman, cu coloane dorice și „ruine” din ghips, frecventat de fete apatice cu picioare lungi, care vin aici pentru a-și potența bronzul și așa prea intens, dar și pentru nesfârșitele lor manichiuri și pedichiuri. Manichiurile sunt elaborate: în culorile curcubeului, stratificate, cu inimioare sau flori din sclipici, mult mai

vii decât privirea plictisită a fetelor, de parcă acestea și-ar fi concentrat toate utopiile în suprafețele minuscule ale unghiilor lor.

Rețeaua TNT ocupă câteva dintre etajele superioare ale clădirii. Când se deschide ușa liftului, ești întâmpinat de logoul TNT, orbitor de luminos, cu nuanțe de roz strident, albastru-deschis și auriu. Deasupra logoului se vede sloganul canalului: „Simte iubirea noastră!”. Aceasta este noua, disperat de fericita Rusie, și chiar asta e imaginea Rusiei pe care TNT o proiectează și o promovează: o țară tânără, energică, strălucitoare. Acest post difuzează o rază de lumină vie, galbenă și roz, în apartamentele decrepite ale oamenilor de rând.

Birourile sunt de tip deschis și mișună de tineri zâmbitori și grăbiți, care își colorează rusa cu englezisme și fredonează hiturile britpopului. TNT face o televiziune de scandal, iar tinerii pe care i-a angajat sunt entuziasmați de frenezia revoluției culturale. Pentru ei, TNT este o operă subversivă de pop-art, o modalitate de a pătrunde în mintea națiunii și de a o modifica din interior. Această rețea de televiziune a introdus reality show-ul în Rusia: o emisiune vulgară și sordidă – bucuria bucuriilor pentru producătorii TV –, considerată drept imorală de către comuniștii îmbătrâniți. TNT a creat sitcomul rusesc și talk-show-ul rusesc de duzină în stilul lui Jerry Springer. Această rețea devorează în grabă concepte occidentale, schimbând anual mai multe formate decât reușește Vestul să inventeze într-un deceniu. Mulți dintre oamenii inteligenți dezertează de la posturile lor TV ca să lucreze pentru cele de divertisment sau în redacțiile revistelor lucioase, căci aici ei nu vor fi forțați să facă propagandă, ci vor fi încurajați să fie subversivi. Ei nu pot face politică adevărată la TNT – această televiziune este o zonă lipsită de știri. Majoritatea se mulțumesc cu acest troc: libertatea absolută pentru tăcerea absolută.

„Vrem să aflăm ce își dorește noua generație, Piiiterr! Să știm ce o entuziasmează!”

„Vrem să vedem oameni reali pe ecran. Eroii adevărați, Piiiterr!”

„Piiiterr”, așa îmi spuneau producătorii de la TNT. Trei femei, toate având în jur de douăzeci de ani. Una avea părul negru ca abanosul, una îl avea creț, iar cealaltă, drept – turuia pe rând, fiecare terminând propoziția începută de alta. Ar fi putut să folosească forma rusească a numelui meu, „Piotr”. Dar ele preferau „Piiiterr”, care mă făcea să sun „englezește”. Eu eram decoratorul lor din Vest, cel care le ajuta să creeze o butaforie a societății occidentale. La rândul meu, mă prefăceam că

LIBRIS | We know books

sunt un producător mai important decât eram în realitate. Primul nostru proiect comun la TNT a fost o serie de documentare. Mi-a luat treizeci de minute ca să îmi primesc primul comision: Cum să te măriți cu un milionar (Ghidul unei vânătoare de averi). Am realizat că aș fi putut obține bani pentru trei filme, dacă depuneam puțin efort. La Londra sau New York, ai avea nevoie de luni întregi pentru a lansa un proiect. Dar TNT este sponsorizat de cea mai mare companie de gaz din lume. Sau, mai bine zis, de cea mai mare companie din lume, punct.

Fără complexe

„Teoria afacerilor ne dă o lecție importantă, spune instructoarea. Studiați întotdeauna dorințele consumatorului. Aplicați acest principiu atunci când căutați un bărbat bogat. La prima întâlnire, trebuie să țineți cont de o regulă-cheie: nu vorbiți niciodată despre voi însevă. Ascultați-! Admirati-! Descoperiți-i dorințele! Studiați-i hobby-urile, apoi schimbați-vă în mod corespunzător!”

Academia vânătoarelor de averi, de soți bogați. O droaie de blonde serioase își notează ceva cu meticulozitate în carnețele. Găsirea unui sponsor sau soț bogat este un meșteșug, o adevărată meserie. „Academia” are coridoare de imitație de marmură, oglinzi lungi și ornamente aurii. Alături poți găsi un spa și un salon de frumusețe. Mai întâi, înveți cum să cauți un bărbat bogat, după care mergi să te epilezi și să te bronzezi. Profesoara este o roșcată de vreo patruzeci de ani cu licență în psihologie, cu masterat în administrarea afacerilor (MBA), cu un zâmbet strident și cu o voce înaltă și afectată, o adevărată Jean Brodie în fustiță scurtă: „Să nu purtați niciodată bijuterii la prima întâlnire, bărbatul trebuie să creadă că sunteți sărace. Faceți-l să-și dorească să vă cumpere bijuterii. Veniți cu o rablă la întâlnire: faceți-l să își dorească să vă ia o mașină mai bună!”

Studentele fac notițe de o caligrafie admirabilă. Plătesc aproape șase sute de lire pe săptămână pentru acest curs. Există câteva zeci de astfel de „academii” în Moscova și în Sankt Petersburg, cu denumiri precum „Școala gheișelor” sau „Cum să fii o femeie adevărată?”

„Mergeți într-un cartier bogat al orașului, continuă instructoarea. Stați cu o hartă în mână și prefaceți-vă că v-ați rătăcit. Un bărbat bogat v-ar putea întinde o mână de ajutor.”

„Vreau un bărbat care să stea bine pe picioare. Cineva cu care mă voi simți în siguranță, ca în spatele unui zid de piatră, zice Aliona, proaspătă absolventă, care folosește limbajul ambiguu al vânătoarelor de soți (fata are în vedere, de fapt, că vrea un bărbat cu bani.)”

În mod normal, Aliona nu s-ar fi obosit să vorbească cu mine vreodată, fiindcă era una dintre acele fete inaccesibile care îi pot respinge pe bărbați cu o ușoară fluturare a genelor. Dar eu am de gând să o dau la televizor, ceea ce schimbă totul. Emisiunea se va numi *Cum să te măriți cu un milionar*. Am crezut că îmi va fi greu să o fac să vorbească, că va fi prea timidă pentru a-și împărtăși povestea. M-am trezit însă în fața unei femei nerăbdătoare să-și facă auzită biografia; viața vânătoarelor de averi a devenit unul dintre miturile preferate ale Rusiei. Librăriile sunt ticsite cu cărți de dezvoltare personală, care le învață pe fete să ademenească milionari. Un proxenet dolofan, Piotr Listerman, este o celebritate TV. Nu își spune „pește” (ceea ce ar fi ilegal), desigur, ci „pețitor”. Fetele îl plătesc ca el să le facă cunoștință cu bărbați bogați, iar aceștia îl plătesc, la rândul lor, ca să le facă cunoștință cu fete. Agenții săi, câțiva adolescenți homosexuali, survolează găurile în căutarea tinerelor cu picioare lungi care vin la Moscova pentru a începe o nouă viață. Listerman le numește „puicuțele mele”; pe anunțurile de publicitate, insul apare fotografiat cu niște pui copti în vergele de frigărui: „Vino la mine dacă ai poftă de niște... puici!”

Aliona locuiește într-un apartament mic și strălucitor împreună cu cățelul său nervos. Apartamentul este situat pe unul dintre drumurile principale care duc spre cartierul miliardarilor, Rubliovka. Bogătașii își instalează amantele aici pentru a poposi la ele în drum spre casă. Aliona a venit la Moscova din Donbass, o regiune minieră ucraineană preluată de către căpeteniile mafiei locale prin anii '90. Mama sa a fost coafeză. Aliona a învățat aceeași meserie, dar salonul mamei sale a dat faliment. Aliona a ajuns la Moscova cu găuri în buzunare pe când avea douăzeci de ani și s-a angajat ca stripteaseuză la un cazinou numit „Fetele de Aur”. Dansa bine – așa a atras atenția viitorului ei „sponsor”. Acum, fata își câștigă simbria de amantă moscovită: are un apartament, 2500 de lire sterline pe lună, o mașină și un concediu de câte o săptămână în Turcia sau în Egipt, de două ori pe an. În schimb, „tatiful” dispune la orice oră din zi și după bunul lui plac de corpul ei suplu și bronzat, mereu energic și gata de acțiune.

„— Ar trebui să vezi fețele prietenelor mele de acasă. Sunt orbite de gelozie, spune Aliona. «Oh, ți-ai schimbat și accentul, vorbești moscovita!» spun ele. Foarte bine, ducă-se naibii: asta mă face să fiu și mai mândră de mine.

— Ai putea reveni acolo vreodată?

— Niciodată. Asta ar însemna că am eşuat. Și că mă întorc în brațele mamei.”

Dar „tăticul” („papik”, în rusă) îi promisese o mașină nouă acum trei luni și, fiindcă nu s-a ținut de cuvânt, Aliona se teme că vrea să renunțe la ea:

„— Nimic din ceea ce vezi în apartamentul ăsta nu e al meu, totul îi aparține lui”, spune Aliona, uitându-se la casa ei ca la o scenă dintr-un teatru, de parcă nu ea, ci altcineva ar locui acolo.

Din momentul în care „sponsorul” se va plictisi de ea, va fi nevoită să plece cu tot cu cățelul său nervos și cu duzina de rochii cu paiete. Așa că Aliona este în căutarea unui nou „tătic” (în Moscova, cuvântul „sponsor” e utilizat totuși mai des decât cuvântul „tătic”). Iar ca să scurteze drumul, s-a înscris la Academia vânătoarelor de soți, o nouă treaptă a educației sale adulte.

„— Dar cum poți să te întâlnești cu alți bărbați? întreb eu. Nu te supraveghează sponsorul tău?

— Ba da, trebuie să fiu atentă; unul dintre bodyguardzii săi mă verifică din când în când. Dar o face într-un mod foarte drăguț: vine la mine cu cumpărături. De fapt, eu știu că vine să verifice dacă nu au mai fost și alți bărbați pe acolo. Încearcă să fie subtil. Cred că este foarte dulce. Celelalte fete o duc mult mai rău. Camere de supraveghere. Detectivi privați...”

Terenul de joacă al Alionei e o întreagă constelație de cluburi și de restaurante construite aproape în exclusivitate pentru sponsorii în căutare de fete și pentru fete în căutare de sponsori. Tipii sunt cunoscuți ca „forbși” (ca și cei din lista bogătașilor publicată de revista *Forbes*), iar fetele sunt numite „tiolki”, adică „gagici”. Aceasta piață este doar pentru cumpărători: sunt zeci, dacă nu sute de „gagici” pentru fiecare „forbs”.

Începem seara la „Galeria”, un centru comercial imens din capitala Rusiei. În față se află o mănăstire din cărămidă roșie, arătând ca un transatlantic prins în ghețuri. Afară, mașinile sunt parcate în patru

șiruri, blocându-se una pe cealaltă, atât pe bordura îngustă, cât și pe bulevard; fumând încruntați, bogyguardzii își așteaptă stăpânii, care stau înăuntru. „Galeria” a fost creată de Arkadi Novikov: restaurantele lui sunt *locurile* în care *trebuie* să mergi dacă ești la Moscova (compania lui fiind, de asemenea, cea care livrează mâncarea la Kremlin). Restaurantele sunt concepute în maniere diferite, fiecare având „tematica” lui: Orientul Mijlociu, Asia etc. Nu este neapărat vorba de pastişare, ci de referințe la stiluri și la gusturi diferite. „Galeria” este un colaj de citate: coloane, mese negre cromate, panouri tapițate cu stoffe britanice fine de paisley. Mesele sunt luminate de reflectoare de cinema și sunt aranjate astfel încât să îi poți vedea pe oamenii din celelalte colțuri. Iar în centrul atenției sunt femeile. Acestea stau la bar, atente să comande numai apă Voss, astfel provocându-i pe forbși să le invite la un pahar.

„Ha-ha! Se prăpădește de râs Aliona, sunt atât de naive! Toată lumea cunoaște deja trucul.”

Ea își comandă un cocktail și sushi, apoi continuă: „Îmi place să mă prefac că nu am nevoie de nimic de la un bărbat. Asta îi atrage pe toți”.

Pe la miezul nopții, Aliona se îndreaptă spre cel mai nou club. Caravane de bentley-uri blindate și merțane negre (întotdeauna negre!) se îndreaptă foarte încet spre intrare. Lângă ușă, mii de tocure stiletto alunecă și se târșăie pe gheața neagră, reușind de fiecare dată să își păstreze cumva imaculatul echilibru. (Oh, națiunea balerinelor!) Mii de coame blonde platinat se freacă de gâtul și umerii goi, bronzăți și umeziți de zăpadă. Aerul iernii este plin de tânguiri a mii de buze bombate ca niște pernuțe și care cer să fie lăsate înăuntru. Nu este vorba despre modă, ci despre muncă. Noaptea aceasta ar putea fi singura șansă pe care o au aceste fete ca să danseze și să se agațe fie și din priviri de o altă lume, forțând niște bariere altminteri imposibil de depășit: bani, armate private de bodyguardzi, garduri de înaltă securitate etc. Timp de o noapte pe an, cel mai divizat oraș din emisfera nordică, unde cei megabogați trăiesc îngrediți de restul oamenilor în universul lor de catifea, deschide o mică și îngustă ecluză spre paradis. Iar fetele se îmbulzesc și se împing, și se târăsc prin această mică ecluză, știind prea bine că ea va fi accesibilă o singură noapte pe an, înainte să fie aruncate înapoi în Moscova lor atât de ostilă.

Aliona pășește ușor până ajunge în fața cozii de la intrare. Este pe lista VIP-urilor. La începutul fiecărui an ea mituiește paznicul de la

LEBIS We know books
intrarea în club cu câteva mii de dolari pentru a-și asigura accesul – o taxă obligatorie pentru profesia ei.

Înăuntru, clubul arată ca un teatru baroc, cu un ring de dans în centru și cu șiruri de balcoane de-a lungul pereților, ca la teatru. Forbșii stau în balcoanele lor întunecoase (o plăcere pentru care plătesc zeci de mii de dolari), în timp ce Aliona și sute de alte fete dansează pe scenă, mai jos, aruncând priviri antrenate în sus și sperând să fie invitate. Locurile în care se află bogătașii sunt învăluite în întuneric. Fetele nu au idee cine anume stă acolo – ele flirtează cu umbrele.

„Cât de multe fete de opșpe ani sunt pe aici, oftează Aliona. Îmi suflă în ceafă.” Ea are numai douăzeci și doi de ani, dar pentru o amantă moscovită această vârstă marchează iminența pensionării. „Știi că va trebui să încep curând să-mi cobor standardele”, îmi spune ea, mai degrabă amuzată decât tulburată. Acum, că Aliona mi-a permis să mă apropiu de dânsa, am înțeles că este complet diferită de cum mi-o imaginasem la început. Nu e dură, ci aeriană, ca bulele dintr-o băutură. Totul este o joacă pentru ea. Acesta trebuie să fie secretul succesului ei: atmosfera este mai efervescentă când se află ea în încăpere. „Desigur, încă mai sper să dau de un forbs adevărat, spune ea, dar, în cel mai rău caz, voi accepta și un milionar nătâng venit din provincie, sau unul dintre acei expatriați anoști. Ori poate un moșneag scârbos.” Dar nimeni nu știe care va fi soarta unei vânătoare de averi ca dânsa; aceasta este prima generație care a tratat modul acesta de viață ca pe o carieră. Aliona a lăsat în urma ei un oraș minier mafiot și numai Dumnezeu știe ce o așteaptă de acum încolo; iar ea se hlizește și țopăie deasupra unei prăpastii.

La „academie”, lecțiile continuă.

„Astăzi vom învăța algoritmul de primire a cadourilor, le spune instructoroaie studentelor. Când vă doriți un cadou, treceți pe emisfera stângă, irațională, emoțională a bărbatului. Emisfera lui dreaptă este rațională: treceți pe dreapta doar când discutați proiecte de afaceri. Dar dacă vă doriți un cadou, acționați doar asupra naturii lui emoționale. Dacă stă pe un scaun, ghemuiți-vă ca să se simtă mai înalt, de parcă ați fi un copil. Încordați-vă mușchii vaginali. Da, mușchii vaginali. Aceasta vă va dilata pupilele, făcându-vă mai atrăgătoare. Când va spune ceva, dați din cap; acest gest îl va face să fie de acord cu voi. Și, la final, când îi cereți o mașină, o rochie sau orice altceva vă doriți, atingeți-i mâna. Gîngăș. Acum repetați după mine: Privește! Dă din cap! Atinge!”

Și fetele răspund în cor:

„Privește! Dă din cap! Atinge!... Privește! Dă din cap! Atinge!...”

(„Ele cred că au câștigat ceva dacă obțin o rochie de la noi”, îmi spune un milionar când îi povestesc despre lecțiile de la „academie”. „Le las să câștige uneori. Dar, să fim serioși, ce ar mai putea să ia de la noi dincolo de ceea ce le-am oferit deja?” „Știi ce cuvânt folosesc eu pentru ele? Le spun pescăruși, știi, ca acele păsări care dau mereu târcoale gunoștilor. Chiar și sunetele pe care le scot când stau și bârfesc la bar tot ca ale unor pescăruși sunt: «Car-car! Car-car!» Pescăruși! E comic, nu?” îmi spune un alt milionar.)

Pe măsură ce pregătesc emisiunea, ajung să cunosc mai multe absolvente de la academie. Natașa vorbește o germană decentă. Lucrează ca traducător pentru oamenii de afaceri care vizitează Rusia. Agenția de traducere angajează numai fete „fără complexe”: cuvântul de cod pentru fetele pregătite să urce în pat cu clienții. Peste tot se pot vedea anunțuri care caută secretare și asistente personale cu cerința să fie „fără complexe”, scrisă cu litere foarte mici într-un colț. Fraza aceasta e menită parcă să transforme umilinta într-un act de eliberare. Natașa lucrează pentru un german, mahăr în domeniul energetic. Speră că o va lua cu el la München.

„Bărbații ruși s-au stricat de la oferta asta atât de generoasă; cu occidentalii este mult mai ușor, spune ea pe un ton serios, ca un sociolog care analizează piața. Dar problema cu occidentalii este că ei nu îți cumpără cadouri, nu îți plătesc niciodată cina. Germanul meu va avea nevoie de o șlefuire.”

Lena vrea să devină starletă pop. În Moscova, aceste fete sunt cunoscute drept „chiloțeei cântători”: fete lipsite de talent, dar cu sponsori bogați. Lena este conștientă că nu poate cânta, dar știe și că asta nu contează prea mult.

„Nu prea înțeleg ideea asta de a lucra nonstop într-un birou. Este umilitor să lucrezi în asemenea condiții. Un bărbat este un ascensor care te poate duce până sus, iar eu intenționez să urc în el.”

Instructoroaie roșcată cu diplome în afaceri este de acord:

— Feminismul este greșit. De ce ar trebui o femeie să se sinucidă prin muncă? Acesta este rolul bărbatului. Menirea noastră este să ne perfecționăm ca femei.

— Dar tu? o întreb după ce pleacă studentele. Tu lucrezi și academia îți aduce un câștig, nu?